

עבודת השבת

"תח סוכות"

אולם נפתח מאד לו על המאריך הגדול הבא - החתונה, לא תערוך סעודה, ובמקומה תערוך חגיגה גדולה על כך שהילד התקבל ללמודים או קבל רשיון נהיגה. אם כן, מפתיע מאד שאין אנו מוצאים רגל שמעין את הכניסה לארץ ישראל, ובמקביל: קשה להבין את מטרתו של חג סוכות בהשוואה לפסח ושבוועות. ובכן זוהי השאלה הגדולה אודות חג הסוכות. לאור השאלות הללו, ננסה להבין את היחס בין חג הסוכות לבין חיי הקבע בארץ ישראל.

במבט נוסף על המשג 'סוכות' בתורה נגלה כי יש לו קשר מיוחד לארץ ישראל, אך לא באופן הצפוי. מצינו בתורה שני אתרים שנקראו בשם 'סוכות': הראשון הוא מקום אליו הגיע יעקב בדרכו מחרן לארץ ישראל (בראשית לג, יז): "ועקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות". לאחר עשרים שנה בגלות, יעקב יצא במסע גדול אל ארץ ישראל. אולם רגע לפני שהוא נכנס אליה, הוא עצר וחנה במקום שהוא קרא לו 'סכות'. יעקב בנה שם לעצמו בית קבע, אולם הוא טרח להדגיש דוקא את הסכות שהוא בנה עבור המקנה שלו, ועל שם כך קרא את שם המקום 'סכות'. מתברר שהגע לפני השתקעות הקבע בארץ ישראל, יעקב ראה חשיבות בעצירה ושהיה במקום שינציח את תכונות הארעיות בה הוא אהו במסעותיו. את חותם הארעיות הוא הטביע באמצעות סכות: רגע לפני ארץ ישראל בנה יעקב בית שמצביע על הבשורה החדשה של מנוחה בארץ, אך את אותו הבית הוא עטף באוירה של 'סכות'. בכך סמן יעקב אפשרות חדשה של חיים בארץ: חיים קבועים שאינם סותרים את תודעת הנדודים והארעיות של הסכה. וכך השם 'סכות' הופיע כאן בסמוך לכניסה לארץ ישראל בתור מבוא לחיים בה.

הפעם השניה בה מקום נקרא 'סכות' היתה ביציאת בני ישראל ממצרים (שמות יב, לו): "ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה". בני ישראל יצאו ממצרים אל מסע של נדודים במדבר בו לא תהיה להם כל קורת גג. אולם לפני הנדודים הרבים הקב"ה דאג להם למנוחה פורתא בסכות ארעי שעל שמם נקרא המקום. גם כאן השם סכות הופיע במהלך מסע מן הגלות אל עבר ארץ ישראל. ואם במסע של יעקב סכות היתה התחנה האחרונה, כאן היתה זו התחנה הראשונה: המסע הראשון שערכו בני ישראל בדרך ממצרים לירושלים.

משני המקומות הללו אנו למדים כי בית הארעי של הסכות אכן קשור אל ארץ ישראל, אולם לא באופן שצפינו מלכתחילה: הסכות מציגות את הקשר שלנו אל ארץ ישראל, אך לא במעמד נפש של מנוחה ובעלות, אלא של מסע לעברה. מתברר שהיכלת שלנו להיות בנדודים ובחתיקה אל ארץ ישראל היא חשובה מאד, והיא צריכה להיות קודמת להשתקעות קבע בארץ. ולאור זאת אנו מתחילים להבין

כבר במבט ראשון על שלשת הדגלים ברור כי שלשתם יוסדו על בסיס המאורעות הנפשיים המכוננים של האמה. פסח מחיה בנו את זכר יציאת מצרים ושבוועות מחזיר אותנו אל מתן תורה. אך סכות, הדגל השלישי מפתיע מאד. נשאל זאת כך: לולא היינו יודעים מהו המאריך ההיסטורי בעקבותיו יוסד חג הסכות, באיזה מאריך היינו סבורים שהוא יעסק? בלי ספק היינו מצפים כי יהיה זה המאריך ההיסטורי הבא בנפשות ובחשיבותו אחר יציאת מצרים ומעמד הר סיני, הלא הוא הכניסה לארץ ישראל. הרי זהו המאריך ההיסטורי המכונן באותו סדר גדל של קודמים. ובאמת כיצד יתכן שלא יהיה חג על הכניסה לארץ בה התגשמו כל השבוועות והתקוות שהנחו בתורה, ובה הופיעו נסים גדולים כגם יציאת מצרים? הצפייה הגדולה שהרגל השלישי יתמקד בארץ ישראל נוצרת גם מבחינה נוספת: הואיל ופסח נוסד על בסיס הולדת עם ישראל, ושבוועות הוסד בתאריך של מתן התורה, טבעי הוא שהרגל השלישי ישלים את ההבט השלישי של הקדשה: את הארץ המקדשת.

ואכן איזה מאריך היסטורי גדול מצין בחג הסכות? חג זה מזכיר את טובות ה' עם ישראל בחיי המדבר (ויקרא כג, מג): "למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים". כלומר המקור שלנו בחג הסכות עובר מן הקביעות שלנו בארץ ישראל - בחורה אל התעיה במדבר. ובנקדה זו מתעוררת שאלה נוספת: קשה להבין מדוע ההליכה במדבר זקקת מועד בפני עצמו: אמנם נסי המדבר היו גדולים ועצומים, אולם לכאורה אין הם נמצאים באותו סדר גדל של יציאת מצרים ומתן תורה, שהרי ההליכה במדבר היתה בעקרה הליכה בדרך בין יעדים גדולים אחרים: בין יציאת מצרים לבין ארץ ישראל. בפשטות, ההליכה במדבר אינה מטרה בפני עצמה. כדי להמחיש את השאלה, נוכל להמחיל זאת לחגיגות הגדולות שנערכות במסלול החיים של ילד שגולד: ברור שתהיה סעודת הוריה על הלדה (או הברית), וסעודה נוספת על בר המצוה בעת ההגעה למצוות.

וכן יצא מן הבתים לשפן בסכות כמו שיעשו השרויים בצער שוכני המדברות, לזכר שכן היה ענינו בתחלה, כי בסכות הושבתי את בני ישראל וגו', ונעתקנו מן הענין ההוא לשפן בבתי המצרים במקום הטוב שבארץ והשמן שבה בחסד השם וביעדי לאבותינו..."

וכן כתב גם האברבנל (ויקרא כג): "שמפני שאדם מתוך הטובה מבטט, צוה ית' שבאשר ישבו ישראל בבתיהם וארצם אשר ינחלו, לפי שלא ראו עיניהם את ישועת ה' אשר גאלם וגמלם כרב חסדיו, שכדי שלא ירום לבבם וישכחו חסדיו, יעשו זכר וסימן לזכר הטוב אשר קבלו ממנו ית' כשיצאו מבתיהם וישבו בסכות שבטת ימים, כדרך אנשי מחנה וחוני המדבר לאות ולזכרון כי כן ישבו בני ישראל בצאתם ממצרים והלכו במדבר". באופן זה הטעים גם הרד"צ הופמן (ויקרא כג, מא) את אפיו של חג האסיף: "...וזה יזכרו דוקא בימי האסיף כשהבית מתמלא כל טוב, למען ידעו ישראל, שפעם נמק בעבודת וגאל ביד ה' והובא בסכות, שלא ירום לבבו מתוך השפע. ומבחינה זו משמשת מצוות ארבעת המינים השלמה למצות הסכה... באמצעות הסכה והלול מכריז ישראל, שיכול אדמתו הוא מתנה מיד ה', באשר לפני חנן אותו אלהיו בחסותו ובהשגחתו במדבר, כמו שמחונן אותו בהן גם כעת בארצו הפורייה". (הרב יואב אוריאל)

פינת ההלכות

"דיני לישנה בז"ט" (סימן תקו)
ע"פ ילקוט יוסף כרך ה.
ד. אם לאחר שנגפה את הקמח מערב יום טוב, נפל בו צרור או קיסם, מתר לרקודו שנית ביום טוב אפילו בלי שנוי. [ילקוט יוסף שם. חזון עובדיה יום טוב עמוד סז]

ה. אסור למדד הקמח ביום טוב בכלי המיוחד למדה כדי ללוש, אלא יקח באמד הדעת, או יוסיף על המדה מעט, או יפחת מעט. [ילקוט יוסף מועדים עמוד תעד. חזו"ע י"ט עמוד סח]

ו. הלש עסה ביום טוב יכול להפריש ממנה חלה בברכה כשיש בה שעור חיוב חלה. דהינו חמש מאות ועשרים דרה"ס קמה, שעולה למשקל ק"ג אחד וחמש מאות וששים גרם. והלש עסה עם סכר לעונה חיב גם כן להפריש חלה בברכה, כשיש בה שעור חלה. ובתנאי שהוא אופה אותה מעשה אופה, מה שאין כן אם משגן את העסה בדבש שאז פטורה מן החלה. והמחמיר להפריש אף אם משגנה תבוא עליו ברכה. [חזון עובדיה עמוד סח בהערה]

ז. החלה שמפרישים ביום טוב בזמן הזה אסור לשדופה ביום טוב אלא יניחנה עד מוצאי יום טוב וישדופנה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תעה. חזון עובדיה יום טוב עמוד סח].

עורך ומגיש: שלום ע.
ניתן לקבל את העלון לאימייל: avodat.ase@gmail.com

כי חג הסכות אכן נוסד על הכניסה שלנו לארץ, אך זאת דוקא מתוך מוכנות נפשית להיות בצעידה בלתי פוסקת אל הארץ, גם לאחר שכבר הגענו אליה. אם הקבי"ה היה מרגיש בחג זה את השתקעות הקבע בארץ ישראל, היה חג זה לובש אפיו של סוף, אפיו של סיום הגלות והנדודים. אולם חג כזה עלול היה להוביל אל שאננות והשתקעות בחיי החמירות. הוא היה עלול לחזק בישראל את המנמה הראשית ממנה מזהירה התורה לאורך חמש דברים: "וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כשית" (דברים לב, טו). על כן הקב"ה צוה אותנו על שהשלישי מבין שלשת הרגלים יצין בהלך הנפש כשל כניסה למחסה ארעי ולא קבע. באופן זה, העבודה הנפשית המלווה את החג היא של חיים הנעלים מן השקיעה בחמירות לה זכינו בטוב ה'. אנו מודים על מנעמי החיים של הארץ אך מצוים להתרחם אליהם בתור בית ארעי ולא בתור בית קבע.

אם כן, אנו מבינים שכמו שצפינו, חג הסכות נועד לחגג את הכניסה לארץ ישראל. אולם אנו יוצאים מבית הקבע על מנת להזכר שאנו מוכנים ומזמנים לקום ולשוב אל הסכות שעשה ה' לנו בנדודי המדבר, גם כשאנו בארץ ישראל. כך הסביר הרמב"ם (מורה הנבוכים ג, מג) את מטרת הישיבה בסכה: "אמנם הדעת בסכות... שיהיה האדם זוכר ימי הרעה בימי הטובה בעבור שידבה להודות להשם ויילמד מדת ענוה ושלמות..."

סיפור בהמשכים

"מלחמת נפש" חלק ב.

מצור: שעת בין הערביים של ערב יום הכפורים. העירה אמינובו שוקקת חיים, ואנשיה עסוקים בהכנות האחרונות לקראת היום הקדוש. בית-מדרשו של רבי מנחם קאליש, האדמו"ר מאמינובו, השוכן בלב העירה, מתמלא והולך. הפל ממתנים לרגע שבו יכנס הרבי לבית המדרש והחזן יפתח במלים המרטיטות "כל נדר!". אף הרבי מתעכב משום-מה. רק בני משפחה קרובים ביותר ידעו לספר לאחר מכן את אשר ארע. הורי הנער זעקו בבכי נסער: "באנו לבקש מהרבי להצילנו מתרפה גדולה זו... **המשך:** הורי הנער הודו לרבי מאוד ויצאו מהבית מעודדים מעט. רק אז, ברגעי השקיעה האחרונים, נכנס הרבי לבית-המדרש, והחזן, רבי ישראל-יצחק, הדין משדלובצה, פתח ברכת של חודת קדש בנעימת 'כל נדר!'. תפלות היום הקדוש עם הרבי היו תמיד חוויה מרטיטה בעבור המתפללים, אולם הפעם היתה לך תחושה חזקה במיוחד. גם איש פשוט יכול היה לחוש את אימת הדין המנסרת בחלל. המבינים הרגישו כי כל תפלה וכל תחנון של הרבי היא תוספת אמן במלחמתו לנצח את השטן המקטרג, ולמשך מלמעלה שנה טובה ומתוקה בעבור כל בית ישראל. בצאת היום, כאשר ישב האדמו"ר לראש השלחן לסעודת-החג, נקרת היתה שמחת הנצחון, כמלך השב מנצח ממלחמה קשה ומתישה. פני הרבי נהרו באור יקרות וכלו אמר חדוה ושמחה. בעיני חסידיו זה היה סימן מבהק כי התפלות נתקבלו, והקהל היה שרוי באוירה עלאית. ופתאום נפתחה דלת בית-המדרש בחזקה, ואל האולם פרץ נער פרוץ-שער וכפה מקמטת שמוטה על ראשו. הוא נגש הישר אל שלחנו של הרבי, השתטח מלוא קומתו על הרצפה, וזעק: "רבי, הצילני! הנני מתחרט חרטה גמורה ולא אחזר אליהם עוד..." בכי סוער חנק את גרונו. רבים מהנוכחים לא ידעו מי הנער ומה ספורו, אולם קמץ חסידים שהספיקו לשמע את הרקע לאחוריו של הרבי ל'כל נדר!', זעמו מאוד. "האם לאחר כל הצער ועגמת הנפש שגרים נער זה בערב היום הקדוש להוריו, לרבי ולצבור כלו – עדין הוא מצוי פניו לבוא אל הקדש?!", אמרו בינם לבין עצמם. הרבי הסה מיד את כל המתלחשים. הוא הביט בנער בחבה גלויה, קרבו והושיבו לידו. אחר-כך מזג לו גביע יין וצוהו לברך ולומר 'לחיים' וענה אחריו 'אמן'. זו היתה ראשיתה של תפנית חדה שהתחוללה בלבו של אותו נער, אשר מאותו יום והלאה דבק באדמו"ר ובחסידיו. בשקידתו העצומה לילות כימים ובתפלותיו הזפות, נראה כאלו התפנו להשלים את אשר החסיר בשנותיו הקודמות. ולספורו של הנער היו מוסיפים, כי השתדלות הרבי בערב הצום הצליחה לדחות את טקס המרת דתו, אולם מאמציו ודמעותיו בתפלות יום-הכפורים הם שהחזירו נשמה תועה ונדחת זו למקור חוצבה.

סוף!